

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03.06.2003, sp. zn. 29 Odo 333/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.333.2001.1

Číslo: 7/2004

Právní věta: Jestliže si účastníci ve smlouvě o dílo sjednali, že při vadách díla, za které zhotovitel odpovídá, uhradí (doplatí) objednatel část ceny díla až po odstranění těchto vad, a vady nebyly odstraněny přesto, že o to objednatel zhotovitele včas a řádně požádal, pak skutečnost, že objednatel již v důsledku uplynutí promlčecí doby nemůže vynutit odstranění vad díla na zhotoviteli soudní cestou, nic nemění na závěru, že zadržená část ceny díla dosud není splatná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.06.2003

Spisová značka: 29 Odo 333/2001

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Smlouva o dílo

Předpisy: § 324 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 536 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 548 odst. 1 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se po žalovaném domáhala zaplacení částky 232 562,80 Kč, jako nedoplatku ceny díla (s tím, že předmětem díla bylo provedení stavebních a montážních prací na zemědělské provozovně S.) ze smlouvy o dílo, uzavřené mezi účastníky 17. 8. 1992, ve znění dodatků č. 1 (ze dne 14. 12. 1992) a č. 2 (ze dne 17. 5. 1993) – dále též jen „smlouva o dílo“. Uváděla, že zápis o odevzdání a převzetí stavby byl podepsán 18. 2. 1993, přičemž žalobou uplatněná a několikrát ústně a písemně upomínaná částka odpovídá zbytku z vyfakturovaných 4 577 452 Kč.

O k r e s n í s o u d Plzeň – jih rozsudkem ze dne 30. 7. 1999 žalobu zamítl (bod I. výroku) a uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 31 995 Kč. Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že účastníci platně uzavřeli smlouvu o dílo a dohodli si cenu díla, jejíž konečná částka činila 4 639 000 Kč, že však žalobkyně dosud neodstranila vady díla uvedené v zápisu o odevzdání a převzetí stavby ze dne 31. 5. 1993 (dále též jen „zápis“) a žalovaný byl podle smlouvy oprávněn v takovém případě pozastavit úhradu ve výši deseti procent z ceny díla.

K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 4. 5. 2000 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobkyni částku 232 562,80 Kč, do tří dnů od

právní moci rozsudku (I. výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

Odvolací soud (bez dalšího dokazování) uzavřel, že soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav, nevyvodil z něj však odpovídající právní závěry. Dílo bylo i podle odvolacího soudu předáno žalovanému s vadami, a se zřetelem k tomu, že k předání stavby došlo 31. 5. 1993, lze mít za to, že žalovaný uplatnil u žalobkyně včas vady představující jednak vady díla v době předání, jakož i vady které měly vzniknout po předání díla. Ze smlouvy o dílo objednateli (žalovanému) vzniklo právo pozastavit úhradu faktury ve výši deseti procent z ceny díla. Převzetím díla nastala splatnost ceny díla; aby však právo žalovaného představující pozastavení deseti procent z ceny díla znamenalo i konečné snížení ceny díla, bylo zapotřebí, aby žalovaný svůj nárok na odstranění vad díla uplatnil u soudu; to však neučinil.

Lhůta k uplatnění vad díla již žalovanému uplynula a žalobkyně vznesla námitku promlčení, což znamená, že žalovaný již svůj nárok soudně uplatnit nemůže, avšak žalobkyně má stále splatnou pohledávku představující nedoplatek ceny díla.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali včas dovolání jak žalobkyně, tak žalovaný.

Žalobkyně opírá přípustnost dovolání o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítajíc, že jsou dány dovolací důvody uvedené v ustanovení § 241 odst. 3 pod písmenem c) a d) o. s. ř. Dovolatelka poukazuje na to, že soud beze zbytku nevyčerpal předmět sporu ve smyslu ustanovení § 152 odst. 2 o. s. ř., neboť nerozhodl o příslušenství žalované částky (o úrocích), uplatněném jejím podáním z 27. 9. 1999. Potud rovněž uváděla, že ohledně chybějícího výroku podala (v souladu s ustanovením § 166 o. s. ř.) návrh na vydání doplňujícího rozsudku. Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu dovolatelka spatřuje i v tom, že jí nepřiznal náhradu nákladů řízení, upozorňujíc, že měla ve věci plný úspěch a u žalovaného nebyly dány předpoklady pro uplatnění § 150 o. s. ř. Proto dovolatelka požaduje, aby v dovoláním napadené části (tedy v neexistujícím výroku o příslušenství žalované částky a ve výroku o nákladech řízení) dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný opírá přípustnost dovolání o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítaje, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy že je dán dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241 odst. 3 o. s. ř. pod písmenem d). Konkrétně dovolatel uvedl, že za situace, kdy má dílo vady, není řádně dokončeno, a to i přesto, že bylo převzato. Obsah závazku se pak mění tak, že odpovídá nárokům objednatele z vadného plnění a závazek zhotovitele zaniká až uspokojením práva z vadného plnění. Objednatel není povinen do doby odstranění vad platit část ceny odpovídající jeho nároku na slevu.

Na této skutečnosti nic nemění ani to, že objednatel se svého nároku na odstranění vad plnění nedomáhal soudní cestou a z jeho strany uplynula promlčecí lhůta k uplatnění nároku na odstranění vad. To podle dovolatele znamená, že k žalobkyní uplatněné námitce promlčení nemůže být toto právo žalovanému přiznáno soudem, vzhledem k § 324 odst. 3 obch. zák. však nezaniklo.

Skutková zjištění, konkrétně skutková zjištění týkající se vzniku práva na zaplacení, nemají proto oporu v provedeném dokazování. Rozhodnutí odvolacího soudu trpí rovněž jinou vadou řízení, neboť odvolací soud se odchýlil od hodnocení důkazů soudem prvního stupně, aniž by provedl další důkazy, případně zopakoval důkazy již provedené před soudem prvního stupně. Těmito argumenty dovolatel po obsahové stránce vymezuje další dovolací důvody dle § 241 odst. 3 písm. b) a c) o. s. ř., jejichž prostřednictvím lze namítat, že řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (písmeno b/), a že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování (písmeno c/).

Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001). O takový případ jde – se zřetelem k datu vydání napadeného rozsudku – i v této věci.

Dovolání žalobkyně není v dané věci přípustné.

Dle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku upravují ustanovení § 237, 238 a 239 o. s. ř. Zmatečnostní vady ve smyslu § 237 o. s. ř., jež dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti, nebyly v dovolání namítány a z obsahu spisu se nepodávají a dovolání není přípustné ani dle § 238 o. s. ř. nebo dle § 239 o. s. ř., neboť neexistující výrok rozhodnutí odvolacího soudu nemůže být ani výrokem měnícím ani potvrzujícím.

V části, v níž směřovalo dovolání proti neexistujícímu výroku o příslušenství pohledávky, není dovolání již z toho důvodu přípustné. Jak se navíc podává z obsahu spisu, odvolací soud mezitím usnesením ze dne 8. 12. 2000, které nabylo právní moci 3. 1. 2001, dovolatelčin návrh na doplnění svého rozsudku zamítl, uzavíraje, že jeho rozsudkem bylo rozhodnuto o celé projednávané věci.

Žalobkyně podala výslovně dovolání i proti výroku o nákladech řízení. Tento výrok – ač součástí rozsudku – má povahu usnesení, takže přípustnost dovolání proti němu je nutno poměřovat ustanoveními § 237, 238a a 239 o. s. ř. Existenci zmatečnostních vad vypočtených v § 237 odst. 1 o. s. ř. Nejvyšší soud již dříve vyloučil a nejde též o žádný z případů vypočtených v ustanovení § 238a odst. 1 pod písmeny b) až f).

Podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a § 239 o. s. ř. není dovolání proti té části výroku, jež se týká nákladů odvolacího řízení, přípustné proto, že potud nejde o měnící nebo potvrzující rozhodnutí odvolacího soudu. Ta část výroku, jíž bylo rozhodnuto o nákladech řízení před soudem prvního stupně, nemá povahu usnesení ve věci samé (§ 239 o. s. ř.) a použití § 238a odst. 1 písm. a) je vyloučeno (bez zřetele k tomu, zda jde o měnící rozhodnutí) podle výslovné úpravy obsažené v tomto ustanovení, v části věty za středníkem.

Tento závěr s sebou nese konečné posouzení žalobkynina dovolání jako nepřípustného. N e j v y š š í s o u d je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), podle § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání žalovaného je ve smyslu § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné a je i důvodné. Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. „zmatečností“) a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Zmatečnostní vady nebyly dovoláním namítány a z obsahu spisu nevyplývají, takže vedle zjištění, zda je řízení postiženo jinou vadou, se dovolacímu přezkumu – v hranicích právních otázek formulovaných v dovolání – otvírá posouzení správnosti skutkových zjištění a právních závěrů napadeného rozsudku.

Jinou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. spatřoval dovolatel ve skutečnosti, že odvolací soud, aniž by zopakoval důkazy provedené před soudem prvního stupně, se odchýlil od hodnocení, jež učinil soud prvního stupně.

Namítanou vadou řízení před odvolacím soudem netrpí, neboť odvolací soud dokazování nedoplňoval a dokonce ani neprovedl odlišné hodnocení již dříve před soudem prvního stupně provedených důkazů; v odůvodnění svého rozhodnutí pak výslovně uvedl, že soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav. Odvolací soud na základě skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně provedl toliko odlišné právní posouzení věci. V takovém postupu soudu však nelze spatřovat jinou vadu řízení ve smyslu § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř.

Dále se Nejvyšší soud zabýval existencí dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem v souvislosti s dovolatelskou námitkou, že objednatel (žalovaný) není povinen do doby odstranění vad platit část ceny odpovídající jeho nároku na slevu, a že na této skutečnosti nic nemění ani to, že objednatel se svého nároku na odstranění vad plnění nedomáhal soudní cestou a že z jeho strany uplynula promlčecí lhůta k uplatnění nároku na odstranění vad.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V mezích dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci obстоjí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů bez zřetele k tomu, zda tyto skutkové závěry jsou dovolatelem rovněž zpochybněny (prostřednictvím dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. c/ o. s. ř.).

Odvolací soud založil své úvahy především na zjištění soudu prvního stupně, že podle ujednání obsaženého ve smlouvě o dílo měl objednatel (žalovaný) právo pozastavit úhradu faktury ve výši deseti procent z ceny díla, jestliže dílo bude předáno s vadami a nedodělky, a že pozastavenou částku je objednatel (žalovaný) povinen uvolnit od čtrnácti dnů po jejich odstranění. Dílo přitom bylo i podle odvolacího soudu předáno žalovanému s vadami, s tím, že žalovaný uplatnil u žalobkyně včas vady díla v době předání, jakož i vady, které měly vzniknout po předání díla. Z těchto skutkových závěrů Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 548 odst. 1 obch. zák. objednatel je povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo tohoto zákona nevyplývá něco jiného, vzniká nárok na cenu provedením díla.

Podle ustanovení § 324 obch. zák. dále platí, že závazek zanikne, je-li věřiteli splněn včas a řádně (odstavec 1). Jestliže dlužník poskytne vadné plnění a věřitel nemá právo odstoupit od smlouvy nebo tohoto práva nevyužije, mění se obsah závazku způsobem, který odpovídá nárokům věřitele vzniklým z vadného plnění, a závazek zaniká jejich uspokojením (odstavec 3).

Z posledně citovaného ustanovení plyne, že plnění s vadami (zde plnění žalobkyně coby zhotovitelky díla) není řádným plněním. Při vadném plnění pak má věřitel (zde žalovaný coby objednatel díla), který od smlouvy neodstoupil (nebo jemuž právo odstoupit od smlouvy ani nepříslušelo), k dispozici nároky z odpovědnosti za vady (včetně nároku na odstranění vad). Jestliže takové nároky uplatní, mění se původní závazek ve vztahu k takto uplatněným věřitelovým právům.

V posuzovaném případě žalovaný (objednatel) i podle mínění odvolacího soudu řádně a včas uplatnil u žalobkyně (zhotovitelky) nárok na odstranění vad díla, přičemž v souladu se smlouvou uplatnil

právo zajistit si splnění tohoto odpovědnostního nároku pozastavením výplaty části ceny díla (deseti procent z ceny díla). Tento způsob zajištění závazku zhotovitele odstranit vady díla (za samozřejmého předpokladu – jenž byl v této věci dodržen – že objednatel vady díla včas reklamuje a o jejich odstranění žádá) není v občanskoprávních či obchodních vztazích nikterak neobvyklý. Jeho hlavní smysl tkví v tom, že objednatel není povinen uhradit plnou cenu vadně provedeného díla (má právo zadržet smluvně určenou část ceny díla) dříve, než zhotovitel vady díla odstraní.

Jinak řečeno, splatnost části ceny díla se na základě klauzule, kterou obsahuje i smlouva o dílo v této věci – po zjištění, že dílo má vady, za něž zhotovitel odpovídá a o jejichž odstranění objednatel zhotovitele včas a řádně požádal – odkládá do doby, než dojde k odstranění vad (což se nestalo). Skutečnost, že objednatel (žalovaný) již v důsledku uplynutí promlčecí doby nemůže vynutit odstranění vad díla na zhotoviteli (žalobkyni) soudní cestou, na závěru, že část ceny díla, kterou objednatel v souladu se smlouvou zadržel (nevyplatil zhotoviteli), dosud není splatná (jelikož k její úhradě má podle smlouvy o dílo dojít do čtrnácti dnů po odstranění vad díla), ničeho nemění. Právo na odstranění vad díla totiž objednatel (žalovaný) stále (byť jen v naturální podobě) má (promlčením k zániku tohoto práva nedošlo).

Právní posouzení věci odvolacím soudem, který – opíraje svůj úsudek o promlčení nároku na odstranění vad díla – vyšel z toho, že žalovaným právem zadržený doplatek ceny díla lze žalobkyni přiznat bez zřetele k tomu, že ta vady díla, po jejichž odstranění měla být zadržena částka doplacená, neodstranila, proto správné není a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 1, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o. s. ř.).

Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se též existencí dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř.